

NYTT OM LUFTKONTROLL

NR 1 2016

**Det här brevet är en del i Naturvårdsverkets
vägledning om miljökvalitetsnormer för utomhusluft.**

Remiss av nya föreskrifter om kontroll av luftkvalitet

Naturvårdsverket har tagit fram ett förslag till revidering av föreskrifterna om kontroll av luftkvalitet (NFS 2013:11) med anledning av genomförandet av kommissionens direktiv (EU) 2015/1480. Direktivet, som innebär ändring av ett antal bilagor i luftkvalitetsdirektivet (2008/50/EG) och direktivet om metaller och PAH (2004/107/EG), ska vara genomfört i medlemsstaternas lagstiftning senast den 31 december 2016. I samband med genomförandet av direktivet har även ett antal övriga ändringar gjorts i föreskrifterna, dels i syfte att underlätta kommunernas tillämpning av dem, dels för att utveckla systemet för rapportering och tillgängliggörande av luftkvalitetsdata i Sverige. Ytterligare ändringar har gjorts för att tillmötesgå kommentarer från kommissionen om Sveriges genomförande av de berörda luftkvalitetsdirektiven.

Under 2017 kommer arbetet med att revidera Luftguiden (Naturvårdsverkets handbok 2014:1) att påbörjas, utifrån de förändringar som sker i föreskrifterna. Publiceringen beräknas ske tidigast i slutet av 2017.

Läs mer om remissen: www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Remisser-och-Yttranden/Remisser/Remisser-2016/Reviderade-foreskrifter-om-kontroll-av-luftkvalitet/

Årlig rapportering av data

De kvalitetssäkrade mätdata från 2015 som under vintern/våren rapporterats in av kommunerna, kommer att publiceras på datavärdens webbsida under sommaren.

Rapporteringen har för andra året i rad skett via en nationell valideringstjänst. Med undantag av ett fåtal mindre problem, har det i stort sett varit ett framgångsrikt system. Syftet med tjänsten är att underlätta datavärdens leveranskroll av rapporteringsfiler och säkerställa att all nödvändig information ingår i rapporteringarna.

Under årets rapportering har Naturvårdsverket arbetat med att tydliggöra för kommunerna att alla omfattas av kravet på rapportering av resultat från kontroll av luftkvalitet. För många kommuner hanteras kontrollen genom samverkansområde (t.ex. luftvårdsförbund), och rapporteringen görs då ofta för flera kommuner samtidigt. Det finns dock fortfarande ett relativt stort antal kommuner i Sverige som inte rapporterar årligen.

Minimikravet för kontroll av luftkvalitet är att redovisa en objektiv skattning (om man inte mäter eller modellerar luftkvaliteten). Om det helt saknas information om luftkvaliteten i kommunen ska en inledande kartläggning istället göras. Vi har för avsikt att under de kommande åren arbeta med att förbättra vägledningen samt redovisningen av goda exempel på objektiva skattningar och inledande kartläggningar. Avsikten är att det ska underlätta kommunernas arbete och i framtiden leda till en utökad rapportering av objektiva skattningar och inledande kartläggningar.

Ny bemanning på Reflab-mätningar

Hans Areskoug, som har varit huvudansvarig för Reflab-mätningar på ACES på Stockholms universitet under de senaste åren, går i pension efter sommaren. Vi vill rikta ett stort tack till Hans för hans arbete och engagemang med Referenslaboratoriet och önskar honom lycka till i framtiden.

Alexander Håkansson tar nu vid som huvudansvarig för refflabverksamheten. Alexander kommer att arbeta tillsammans med en tekniker, som kommer att rekryteras under året och vars uppgift blir att jobba med refflabanknutna mätningar på deltid.

Fokus för årets arbete kommer att vara inrättande av ett mer komplett kalibreringslaboratorium, som även inkluderar utrustning för NO_x-kalibrering, att fortsätta arbetet med ackreditering av referenslaboratoriet och med etablering av ett harmoniserat QA/QC-system för luftkvalitetsmätningar i Sverige. Reflab-mätningar kommer även att undersöka hur andra länder arbetar med kvalitetssäkring och, inom ramen för detta, genomföra studiebesök till andra länders referenslaboratorium samt undersöka möjligheterna för ett utökat nordiskt samarbete, särskilt i frågor om kontroll av likvärdiga mätinstrument för partiklar.

Reflab-modeller

Reflab-modeller har tagit fram en guide om användning av luftkvalitetsmodeller i samband med arbete med åtgärdsprogram. Syftet med guiden är att ge råd och praktiska exempel om hur modeller kan vara ett effektivt verktyg vid framtagande av åtgärdsprogram. Guiden omfattar framtagande av underlag om den geografiska utbredningen av ett överskridande, befolkningens exponering, källfördelning, beräkning av effekter av åtgärder samt information om prognoser av luftkvalitet i olika scenarier. Guiden finns tillgänglig här: www.smhi.se/reflab/nyhetsarkiv-referenslab/guide-om-luftkvalitetsmodellering-i-arbetet-med-atgardsprogram-1.96041.

Reflab-modeller arbetar även aktivt inom EU genom deltagande i FAIRMODE och en ny standardiseringsgrupp om kvalitetsmål för modeller enligt luftkvalitetsdirektivet.

Under hösten kommer Reflab-modeller att påbörja arbete med en guide om objektiv skattning och inledande kartläggning, sannolikt i samarbete med en eller två kommuner. Syftet med arbetet är att komplettera vägledningen i *Luftguiden* med mer praktiska exempel och råd om hur en objektiv skattning eller inledande kartläggning bör genomföras.

Ny datavärd

Datavärdskapet för luft, som i dag ligger hos IVL Svenska Miljöinstitutet AB, kommer att flyttas till SMHI. Just nu pågår arbete med att flytta över data och att bygga upp strukturen hos det nya datavärdskapet. För kommunernas rapportering av luftkvalitetsdata under nästa år kommer detta inte att innebära några förändringar, och precis som i år kommer rapporteringen att göras via valideringstjänsten.

När det nya datavärdskapet tar vid kommer data att kunna ses och laddas ner på SMHI:s nya webbsida. Till att börja med kommer det att ske genom en enkel sök- och presentationsportal, Naturvårdsverkets avsikt är dock att portalen successivt ska vidareutvecklas för att leva upp till användarnas behov. Återkom gärna till Johan.Genberg@naturvardsverket.se med förslag på hur portalen kan och bör utvecklas för att den ska kunna vara till hjälp i ert arbete.

Åtgärdsprogram

Om resultatet av kontrollen visar att en miljökvalitetsnorm kan antas komma att överskridas, ska en kommun underrätta Naturvårdsverket. Naturvårdsverket utreder därefter huruvida det finns behov av åtgärdsprogram eller inte. Det finns idag ett tiotal aktiva åtgärdsprogram för utomhusluft. Under det senaste året har arbetet med två åtgärdsprogram avslutats: åtgärdsprogrammet för partiklar (PM10) i

Norrköping och åtgärdsprogrammet för kvävedioxid i Helsingborg.

I januari 2016 rapporterade Naturvårdsverket till Länsstyrelsen i Västernorrlands län att vi bedömde att det fanns behov av att upprätta ett åtgärdsprogram för att följa miljökvalitetsnormen för kvävedioxid i Örnsköldsvik. Arbetet med att upprätta ett åtgärdsprogram har nu påbörjats av Örnsköldsviks kommun. Vidare har Länsstyrelsen i Västerbottens län i juni 2016 beslutat att Skellefteå kommun ska ta fram ett nytt åtgärdsprogram för kvävedioxid. Det tidigare åtgärdsprogrammet fastställdes år 2010.

Inga åtgärdsprogram har fastställts hittills under år 2016, men arbete pågår hos bland annat Region Gotland med att ta fram ett åtgärdsprogram för partiklar (PM10) och hos Länsstyrelsen i Västra Götalands län med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för kvävedioxid i Göteborgsregionen.

Samtliga beslutade åtgärdsprogram går att hitta på Naturvårdsverkets webbplats: [www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Miljokvalitetsnormer/Miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft/Atgardsprogram-for-luft/](http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Miljokvalitetsnormer/Miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft/Atgardsprogram-for-luft/)

Utvärderingsstrategier för Sverige enligt EU:s direktiv

Naturvårdsverket har under de senaste åren arbetat med Datavärden för luft på IVL Svenska Miljöinstitutet AB med att ta fram underlag för rapportering enligt de nya rapporteringsbestämmelserna från EU. En viktig del av underlaget är klassificering av Sveriges zoner enligt luftkvalitetsdirektivens utvärderingströsklar, identifiering av de krav på antal mätstationer som Sveriges olika zoner omfattas av samt utarbetande av så kallade utvärderingsstrategier för dessa zoner.

Utvärderingsstrategierna anger vilka stationer Sverige använder för att följa upp luftkvalitet enligt direktiven. En slutgiltig rapport från detta arbete finns tillgänglig här:

www.ivl.se/download/18.7e136029152c7d48c2028ce/1464764174931/C200.pdf.

Vi vill tacka de kommuner och länsstyrelser som lämnat synpunkter på och underlag till rapporten.

Forskningsprogrammet SPEQS

Naturvårdsverket initierade år 2011 ett forskningsprogram (SPEQS) som skulle ta fram ny kunskap om det svenska systemet med miljökvalitetsnormer. En slutkonferens hölls den 7 april 2016. Mer information finns på SPEQS hemsida:

<http://speqs.se/>

Miljökvalitetsmålet Frisk Luft – Årlig uppföljning

Årlig uppföljning 2016 har presenterats under våren.

Bedömningen av miljökvalitetsmålet Frisk luft visar att målet inte är uppnått och inte kommer att kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, men att utvecklingen i miljön är positiv.

Flera viktiga styrmedelsförslag inom EU har nyligen beslutats, bl.a. ekodesignkrav för vedpannor och kaminer, krav på mellanstora förbränningsanläggningar samt krav på fordon i verklig trafik som kompletterar certifieringskraven.

Flera preciseringar klaras eller är nära att klaras när besluten har genomförts. Genomförandetiden är dock lång, så kompletterande styrmedel krävs. Marknära ozon är svårast att klara på grund av dess alltmer globala karaktär.

Det finns ett antal förslag för att nå miljökvalitetsmålet:

- För att klara preciseringen för kvävedioxid, är det viktigt att motverka en förväntad ökning av trafiken. Det kan till exempel ske genom planeringsåtgärder eller trafikbegränsande åtgärder såsom trängselskatt (trängselskatten i Stockholm har uppdaterats fr.o.m. 2016).
- Införande av fordon med ultralåga utsläpp bör premieras.
- Införandet av ekodesignkrav för fastbränsleanläggningar (småskalig vedeldning) bör påskyndas.
- Fortsatt information för att minska användningen av dubbdäck.
- En skatt på användning av dubbdäck kan vara ett effektivt styrmedel.
- Styrmedel för att minska hushållens utsläpp av lösningsmedel bör utredas.

Länk till rapporten:

www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6700/978-91-620-6707-6/

Mer om Årlig uppföljning:

www.miljomal.se/au

www.naturvardsverket.se/au

Revision av nationella luftövervakningen

Programområde Luft är ett av tio programområden inom den nationella miljöövervakningen. Programmen revideras regelbundet och 2014 inledde Naturvårdsverket arbetet med den senaste revisionen av Programområde Luft. Målet med revisionen har varit att ta fram ett nytt program för övervakning från och med 2017 som hanterar nya krav, avslutar det som inte längre behöver övervakas samt moderniserar och effektiviserar programområdet. Vi har även velat identifiera

möjliga områden att utvärdera eller utveckla under kommande programperiod eller på längre sikt. Norsk Institutt for Luftforskning har under 2015 tagit fram ett värdefullt underlag som legat till grund för det PM med förslag som nyligen gått ut på remiss.

Läs vidare om remissen:

www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Remisser-och-Yttranden/Remisser/Remisser-2016/Remiss--Revision-av-Programomrade-Luft-inom-nationella-miljoovervakningen/

Projekt om halter av bens(a)pyren från vedeldning

SMHI har på uppdrag av Naturvårdsverket genomfört en nationell kartering av emissioner samt uppskattade halter av bens(a)pyren från småskalig vedeldning (se www.smhi.se/publikationer/identifiering-av-potentiella-riskomraden-for-hoga-halter-av-benso-a-pyren-nationell-kartering-av-emissioner-och-halter-av-b-a-p-fran-vedeldning-i-smahusomraden-1.97255). Bakgrunden till studien är att bens(a)pyren identifierats som ett ämne för vilket tidigare rapporterade luftmätningar eventuellt har underskattat halter över landet.

Resultaten bekräftar att det finns risk för förhöjda halter av bens(a)pyren i flera kommuner i Sverige. De pekar även på en eventuell risk för överskridande av miljökvalitetsnormen i ett par kommuner. Nästan alla kommuner beräknas ha halter över miljökvalitetsmålet Frisk Lufts precisering.

En enklare beräkningsmetod användes i denna studie och resultaten kan därför innehålla betydande osäkerheter. Projektet fortlöper nu med undersökande av möjligheterna att samla in mer detaljerade uppgifter från de kommuner som bedömdes ha högst risk för förhöjda halter, i syfte att kunna genomföra mer detaljerade kartläggningar av halter inom dessa kommuner.

Förslag till samlad luftvårdsstrategi för Sverige

Ett förslag till en samlad luftvårdsstrategi för Sverige har nu lämnats till regeringen av Miljömålsberedningen. Förslaget lämnas i form av ett slutbetänkande som även innehåller en strategi för en samlad och långsiktig klimatpolitik.

www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/06/en-klimat--och-luftvardsstrategi-for-sverige/

I strategin ingår en bred problemanalys samt förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder som behövs för att nå miljökvalitetsmålen samt EU-krav och internationella åtaganden. Förslagen delas upp i fyra olika etappmål: begränsade utsläpp från

vägtrafik i tätorter, begränsade utsläpp från småskalig vedeldning, begränsad intransport av luftföroreningar från andra länder samt att uppnå internationella utsläppsåtaganden.

Översyn av WHO:s riktvärden för luftföroreningar

En översyn av WHO:s riktvärden för luftkvalitet har påbörjats. En systematisk översyn av det vetenskapliga underlaget samt framtagande av rekommendationer till uppdaterade riktvärden kommer att ske under perioden 2016-2018.

Avrapportering till EU-kommissionen kommer att ske under maj 2018 i form av en rapport med råd inför översynen av EU:s luftkvalitetsdirektiv. Formellt antagande av uppdaterade riktvärden för luftkvalitet planeras ske under 2019.

Vägledning

En viktig uppgift för Naturvårdsverket är att vägleda kommunerna i arbetet med miljökvalitetsnormerna. Handboken kompletteras av våra stödfunktioner (reflaben och datavärden).

[Luftguiden Handbok 2014:1](#) – Naturvårdsverkets vägledning om miljökvalitetsnormer för utomhusluft

[Referenslaboratoriet för tätortsluft – mätningar](#) som kan hjälpa till med frågor om kvalitetssäkring, val av mätmetod/mätinstrument etc.

[Referenslaboratoriet för tätortsluft – modeller](#) som är en stödfunktion vid frågor om modellering av luftkvalitet.

[Datavärdskap Luft](#) "Datavärden" ansvarar för mottagande, lagring och tillgängliggörande av luftdata från kommunerna samt rapportering av dessa till EU.

Projektplatsen – På www.projektplatsen.se har vi en samarbetsyta ("Kontroll av MKN luft-nätverket") där vi informerar om nyheter, bjuder in till dialog osv. Vid intresse av att få tillgång till detta, kontakta matthew.ross-jones@naturvardsverket.se.

Kontakta oss

Kontakta oss gärna om ni har frågor: MKN-luft@naturvardsverket.se

Besök även gärna våra webbsidor:

www.naturvardsverket.se/luft (samlingsida för Naturvårdsverkets webbsidor om luft)

www.naturvardsverket.se/mkn-luft (om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft)

www.naturvardsverket.se/programomradeluft (om nationella luftövervakningen)

22 juni 2016